

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

20. évfolyam - 6. szám

2012. december hó

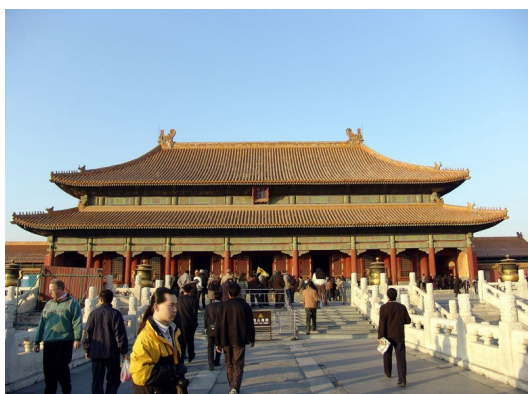
A TARTALOMBÓL

Énlaka – felmérési munkák

A civilizáció és kultúra hídjai Közép-Európában

ICOMOS Konzultatív Bizottság ülés - Peking

ICAHM éves konferencia - Cusco

Felhívás Möller Emlékérem adományozására

Emlékezzünk rá, hogy...
Rejtett évfordulóink

Beszámoló az Énlaka (Erdély) épített örökségének kutatására és műemléki felmérésére 2012. augusztus 14-24. között végzett munkáról

Építészeti felmérés

A kilenc munkanap alatt 6 énlaki porta (telek és épületek) teljes építészeti-műemléki felmérése történt meg. Ebből ötnek a felmérése a Csíki Műemlékvédő Egyesület – Énlaka Bizottságával kötött együttműködési szerződésben rögzített porta volt, a hatodik pedig a falusi iskola jelenleg óvodaként és múzeumként használt telkének a felmérése volt, mivel a falu itt tervezi egy kulturális információs központ létesítését.

Munkánk célja a település műemléki dokumentációja, és a részletes

feltárás mellett azoknak a falumegőrző program keretein belül véghezvitt állagmegóvó és rekonstrukciós munkáknak a szakmai előkészítése volt, melyek lehetővé teszik Énlaka több száz év alatt kialakult védett településképének megőrzését az utókor számára.

Énlakai örökségvédő programunk keretében elsőként a Csíki Műemlékvédő Egyesület Értékvédő Programját ismertük meg Albert Homonnai Márton úr előadásából. A közel egy évtizede folyó kutatás kiteljesítése, több szakmát (régészet, néprajz) felölelő, átfogó vizsgálata érdekében kezdtük meg feltáró munkánkat, az eddigi kutatások eredményeire támaszkodva.

Ezek alapján a falu 108 portájának kétharmada képezi a népi építészeti örökséget. A program kezdete óta közel 70 esetben került sor kisebb-nagyobb helyreállítási munkára, köztük hat 19. századi lakóház esetében teljes körű rehabilitációra. A gazdasági épületek helyreállításának legszebb példái egy 18. század végi és egy 19. század eleji csűrös pajta. A portákat körülölelő kerítések bejáratainál az Erdélyben elsőként felmerülő nagy fedeles-dúcos székely kapuk csak kis számban vannak jelen. Ezek közül is a legidősebb a mára kihasználatlan üres épületként álló iskola kapuja. Az Énlakára jellemző kapuforma a kis fedeles-dúcos kapu (személyi bejáró), melyek sokszínű megjelenését a faluvédő program rekonstrukciós munkái is előresegítik.

Az építészeti felmérésre kijelölt porták telkei, illeszkedve a település gyűrűs szerkezeti rendszeréhez szabálytalan alakúak. A portán belüli beépítés szabad elrendezést engedett a tulajdonosoknak. Bár legtöbbször a lakóház érintkezik az utcával és az elülső udvar lezárásaként keresztbeforduló nagy csűr helyezkedik el, mégsem mondhatjuk általános érvényűnek ezt a beépítés módot hisz az öt kijelölt portából a 140. szám alatti beépítés teljesen más rendszert képvisel. A főépületeken túl, a melléképületek (disznóól, szénás, tyúkól,...) különböző építmények (gémeskút, árnyékszék,...) és funkcionális egységek (trágyadomb,...) elhelyezése minden elemében más az egyes portákon. Függetlenül a telek és az azon belül kialakított funkcionális kertek (lakó, zöldszeges, gyümölcsös, tyúkuvar, takarmánynövény, belső futtató,...) elhelyezkedésétől, a portán belüli funkciók egymáshoz való viszonyától, a tulajdonosok foglalkozásától. Általánosan elmondható, hogy a település lakossága előregedett, nem bírja a mezőgazdasági munkát, az állattartáshoz szükséges különböző épületek elvesztették funkciójukat. Az udvar funkcionális térképe többször átalakult az elmúlt 5-8 évtizedben.

A hajdanvolt erdőben gazdag sziklás vidék a portákon álló épületek alapanyagát könnyedén biztosította. Elmondható, hogy az épületek legtöbbször kő alapokon, vagy alépitményen (pince, lábazati fal) nyugvó favázas szerkezetű. Az épületek közt legtöbb a boronafalás szerkezetű, kívülről sarazott

falazattal bíró, de gyakorta előfordul a zsilipelt rendszerű fal, vagy ezek keveréke. Homogén téglafalazatú házat csak új épületeknél, ill. a régi ledőlt falak rekonstrukciójaként találtunk. Érdekes példaként szolgált azonban a 122. számú Bálint Mihály portáján található „új” lakóház, melynek favázás felmenő szerkezete, égetett téglá kitöltést kapott. Az épületek egyenkénti ismertetését a hozzájuk tartozó műszaki dokumentációban részletesen megfogalmazzuk, így a jelen összefoglalóban inkább arra az elképzelésre/jövőkép-fejlesztési elhatározásra hívnám fel a hangsúlyt, mely kutatási tevékenységünk során kezdett körvonalazódni.

Jelen előregedő társadalmi felépítés egyik riasztó következménye volt, mikor a település iskolájában két évvel ezelőtt végleg bezárták a kaput. Jelenleg egy településtörténeti kiállítás van berendezve az épület két elülső termében, míg a tanári lakot raktárnak használják. Elképzelésünk szerint, az iskola épületének felmérési anyagát felhasználva, egy olyan kulturális központot szeretnénk kialakítani, mely egyrészt biztosítja a kellő rálátást és szakmai felügyeletet a falukutatás (építészet, régészet, limes, néprajz) és településfejlesztés során. Másrészt Énlaka értékeire alapozva (épített és szellemi örökség, tárgyi emlékek, Limes) szervezi, menedzseli a település turisztikai szolgáltatásait (programok, szállás, múzeum, társadalmi akciók, oktatás, kulturális előadások), harmadrészt aktív pályázati tevékenységet folytat a falu jelenének megóvása és jövőképeinek fejlesztése érdekében.

Bízva benne, hogy egy sikeres pályázattal ez a központ megvalósíthatóvá válik és elősegíti Énlaka ismételt megújulását és felvirágzását, mint ahogy a jelenleg folyó értékvédő program is immáron tíz éve segíti az örökség megóvását.

Néprajzi felmérés

A néprajzos hallgatók Dr. Filep Antal, a PTE Néprajz Tanszék volt oktatója előzetes szóbeli instrukciói és a Dr. Istvánfi Gyula egyetemi tanár által rendelkezésre bocsátott dokumentáció előzetes áttanulmányozása alapján Menyhárt Márta Mónika és Varga Judit végezte. Munkájuk az építészek által munkába vett portákon kívül az egész falura kiterjedt. Kutatásaikat nagyban segítette id. Szávai Márton nyugalmazott tanító, aki évtizedek óta nem csak a falu mindennapjainak és életének legjobb ismerője, hanem olyan kutató, aki rendszeresen végzett feljegyzéseivel a falu néprajzi arculatának a megismeréséhez nagyon fontos dokumentációs anyaggal, feljegyzésekkel rendelkezik.

A néprajzi felmérést előzetesen összeállított kérdőív alapján végezték, amelynek a szempontjai minden lényeges elemre kiterjedtek: (tulajdonos; beépítés jellege; fellelhető épületek száma és funkciója; jelenlegi/múltbéli udvarhasználati vázlat; közműellátottság; lakók jelenlegi és múltbéli száma; állattartás; külsőségek; növényállomány; porta lehatárolása; vízvezetési rendszerek, az épületekre és építményekre vonatkozóan pedig kor, építés, átalakítás, felújítás; funkció; építési anyagok; tüzelő berendezések; füstelvezetés módja; nyílászárók; átépítések; díszítő elemek; földem, padló; fedélszék).

Példaként álljon itt a Vas Árpád Lugos utcában lévő 126. számú portájának a leírása.

1965-ben épült a ház, melyben jelenleg ketten élnek, régebben Vas Árpád és kisebbik fiú testvére is lakott itt egy ideig, valamint édesanyja, Patakfalvi Anna is itt élt haláláig.

Vas Árpád ezen a portán született, a jelenlegi veteményes kert helyén állt a szülői háza. Az 1960-as évek végén lebontották a vesszőből font, romos állapotú házat, melyet Vas Árpád nagypapjának szülei építettek. Nagyszüleinek 4 gyermeke volt, ők laktak a régi házban, mely gerenda vázas volt, a

gerendák közé szőlővesszőt fontak. A csorda által megtaposott polyvából és sárból tapaszt készítették, majd kalákában azzal tapasztották be a falakat kívül-belül.

Vas Árpád felesége, leánykori nevén Raffai Mária is Énlakán született. 1960-ban költözött erre a portára, mikor összeházasodtak.

A csúrt Vas Árpád nagyapja vette Korondon, szekérrel szállították át Énlakára, itt újra felépítették.

A szénatárolót 1965-ben hozták át Raffai Mária szülőházából.

Vas Árpád édesapja az orosz fogságban halt meg, így a gazdaság a fiatal, 13 éves Vas Árpádra maradt. Teheneket, juhokat, disznókat tartottak, két éve nem tartanak mást, csak 1 disznót és csirkéket.

Kb. 4 hektáros külső terület tartozik a portához, elszórta a határban, ahol régen minden élelmet megtermeltek maguknak, de ma csak legelőnek, kaszálónak lehet használni, mert a megnövekedett vadállomány mindent elpusztít. Közbirtokossági és magánerdő terület is tartozik a portához, onnan hozza az erdész a tüzelőt. Régen sem szabadott egyedül fát kivágni az erdőből, az erdőpásztor ügyelt a rendre. Aki megszegte a szabályokat, azt pénzbírsággal büntették.

Jelenleg a konyhát használják legtöbbször, itt is alszanak. Fiatalabb korokban nyaranta leköltöztek a lakható pincébe. A tisztaszoba a konyhából és a tornácról is megközelíthető, melyben egy kis kályhával lehet fűteni. A konyhában kályhával fűtenek, és azon főznek, sütnék. A füstöt már a ház építésekor kivezették a tetőtérbe, de füstölés céljából a kéményen egy kis ajtó van, ahol egy könyöksíp segítségével vissza tudják tartani a füstöt.

Vizet a Firtos patakából vezették be, a portán két kút van, amiből az egyiket közösen használják a szomszédokkal.

Az énlaki temető régi sírköveinek a felmérése

A keresztény temetkezés régi hagyományai szerint a falu temploma körül alakult ki a temető. A temetőkerítést ma alacsony kerítés veszi körül, amely ebben a formában a 17. században épült. Korábbi változata ismeretlen, de feltehetően a megelőző századokban is körülhatárolták a cintermet, a temetkezési terület megáldott földjét.

Ásatások híján a román kori és későbbi temetkezésekről nincs tudomásunk. Az egyetlen adat a templomnak a múlt század hetvenes éveiben végzett restaurálása során végzett feltárás, aminek során a templom belsejében nagyszámú emberi csontmaradványt találtak. A feltevés szerint ezek a csontok az 1661-es tatárdúlás idején a templomba menekült falusiak maradványai, ez azonban nem tekinthető biztosnak. A templom belsejébe korábban is temetkeztek, és csakúgy, mint a templom körüli temetőben, itt is nagy számban fordulhatott elő, hogy a későbbi temetkezések során a korábbi vázakat megsértették, átvágták. Abban az esetben, ha valóban egy egyszeri pusztuláshoz kell kötni e csontmaradványokat, pontosabban kellene meghatározni azok idejét, ami akár a tatárjárás korára is lehet.

A mai temető a falu és temploma újjáépítése során, a 17. század végén alakult ki. Ettől kezdve folyamatos a temetkezés nemcsak a cinteremben, hanem a templomdomb egészén, amely hosszan nyúlik el északi irányban. A sírok kő sírkövekkel való megjelölésének a szokása a 18. század során alakult ki. A legkorábbi ismert sírkövek ennek a századnak a végéről származnak, a 19. században pedig az idő előrehaladtával egyre nagyobb számban fordulnak elő. Ezek a sírkövek több közös sajátosságot mutatnak. A sírkövek hasáb alakúak, felül többnyire félköríves, ritkábban háromszög záródásúak. Kivétel nélkül homokkőből készültek, a vékonyra hasított lapokat csak felületesen dolgozták ki. Ez a sírtábla előlapjára is vonatkozik, ahová a

felirat került. Az elhunyt nevén kívül gyakran életkora szerepel a feliraton, esetleg családi kapcsolata. Az életkort többnyire évszámokkal adták meg, ami a sírkövek tipológiai fejlődésének a vizsgálatához nagy segítséget nyújtanak. Néhány esetben egyedi megemlékezés is olvasható a sírköveken. A nem túl szabályosan vésett szöveg írásához sokszor sekély vonalakat véstek, hogy a sorok egyenes vonalvezetését biztosítsák. A felirat fölött, ritkábban alatta leveles-indás minta látható, ami a 19. század második felében terjedt el. E sírkövek készítése falusi, egyszerű kőfaragó műhelyben történt, arra azonban nincs adat, hogy Énlakán is lett volna egy ilyen sírköveket gyártó kőfaragó műhely. Az ilyen típusú sírkövek készítése a 19. század végén fokozatosan megszűnt, a falu gazdasági föllendülésével és kapcsolatainak kibővülésével fokozatosan fölváltották őket az akkoriban általában készített sírkőtípusok, köztük az obeliszkformák. Ezek anyaga és kidolgozása élesen elüt a tárgyalt korábbi sírkövektől, készítésük bizonyosan városi kőfaragó műhelyekhez köthető.

Összesen 300 korai, hagyományos típusú sírkövet lehetett azonosítani a felmérés során. Mivel a temető egész területén található, biztosra vehető, hogy legalább a 19. századtól a ma is használatban lévő temető egész területe volt korábban a temetkezési terület. A régebbi és az újabb sírkövek alapján megfigyelhető, hogy az egyes családoknak saját temetkezési területük volt és van a temetőben. Ez is hozzájárulhatott a régi sírköveknek a temető egészére kiterjedő előfordulásához.

A fellelt és azonosított 300 sírkő egészen bizonyosan csak egy része a teljes sírkőállománynak. A kutatás során csak azok felvételére kerülhetett sor, amelyek még állnak, részben vagy egészében kiemelkednek a földből, vagy legalább egy kis részük, többnyire ívelő tetejük, kilátszik a földből. Sok, de ismeretlen számú sírkő lappang a temető földjében. Ezek közül időről-időre kerülnek elő újabb és újabb példányok az új temetkezések során. Az így megtalált sírkövek sorsa bizonytalan. Előfordult, hogy a láthatóan vagy visszatemetve helyükön hagyták őket, máskor kiemelték és kitették őket a temető szélén, vagy a cinterem kerítése mellett hagyták. Ezek biztonsága nem kielégítő, egy sírkövet ezek közül néhány évvel ezelőtt eltulajdonítottak. Jelenleg a szabadon álló sírkövek a cinterem belső falának támasztva vannak elhelyezve.

A munka során minden sírkőről készült egy vagy több felvétel, a részben vagy egészben olvasható feliratról részletfotó is. A hozzáférhető sírkövek méretadatait felvettük, leírásukat részben elkészítettük. A sírkövek térképezése is megtörtént. Ehhez a PTE PLT műszerállomását használtuk, aminek segítségével gyorsan és pontosan elkészült a sírkövek három felmérés. A magassági adatok rögzítése alapján a temetőről elkészült a háromdimenziós térkép.

A két régészhallgató, Fekete Gertrud és Décsi Enikő Visy Zsolt vezetésével teljes egészében elvégezte a templom körüli temetőben látható régi (XVII-XIX. század) jellegzetes homokkő sírtáblák felmérését és dokumentálását. A kereken 300 sírkő pontos térképezése és fotódokumentációja elkészült. Az eltemetett, jelenleg nem látható vagy nem olvasható sírtáblák feldolgozása 2013-ban történhet meg, amennyiben az önkormányzat kiemeli, illetve felállítja őket.

A pályázati munkát a Pécsi Tudományegyetem Régészet Tanszéke és Tervezési és Építészeti Ismeretek Tanszéke, a Pécsi Légitérési Téma, PTE Hallgató Önkormányzata, a Csíki Műemlékvédő Egyesület, Etéd-Énlaka Önkormányzata, a legnagyobb mértékben azonban a Nemzeti Kulturális Alap és Budapest Lipótvárosi Önkormányzata támogatta. A munka a falusiak támogatása mellett folyt, különösen, miután egy erre a célra szervezett találkozón a művelődési házban a pécsi szakemberek részletesen ismertették munkájuk kereteit, céljait.

Kondor Tamás – Menyhárt Márta – Varga Judit – Visy Zsolt

A civilizáció és kultúra hídjai Közép-Európában

Magyar – Lengyel Történész Vegyes Bizottság konferenciája a krakkói Lengyel Művészeti és Tudományos Akadémián

A lengyel és magyar történészek – előljáróban sietve megjegyzem, hogy tudós magyar kollégáink egytől-egyig előadói szinten beszélnek a lengyel nyelvet – évente legalább egy alkalommal összeülnek, hogy közös teendőiket a tudomány és művészet területén megbeszéljék. Szokás, hogy ilyen alkalommal tudományos konferenciát is szerveznek. Erre ebben az évben 2012. október 25. és 28. között Krakkóban került sor, a Lengyel Művészeti és Tudományos Akadémia impozáns klasszicista épületében. Az ülést magyar részről Petneki Áron professzor szervezte és Jerzy Wyrozumski professzor nyitotta meg. Az előadások Közép-Európa hídjairól szóltak, az előadók azonban a híd fogalmát nem kizárólag mint építményt értelmezték, sokkal inkább, mint a civilizáció és kultúra fontos összekötő elemét.

Balázs Mihály, a Szegedi Tudományegyetem, Régi Magyar Irodalom Tanszék professzora „Kolozsvár, mint híd a lengyel és erdélyi unitáriusok között a 16. században” címmel tartott előadást. Kolozsvár történetét a 17. század szemszögéből Keserű Gizella előadása tette egésszé. Debreceni Péter „A kehely és a híd. Lengyel részvétel az 1938-as budapesti Eucharisztikus Kongresszuson” címmel tartott beszámolót. Magam – német nyelven – Nyugat-Magyarország történeti hídjairól adtam áttekintést. Ehhez kapcsolódott Kapronczay Károlynak, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem professzorának, a vegyes bizottság alelnökének német nyelvű előadása, ő „A megújult Margit-híd” történetéről számolt be. Petneki Áron, a vegyes bizottság elnöke gyönyörű képekkel illusztrálva, képzőművészeti alkotások bemutatásával tette átélhetővé a témát „Harc a hídon. Egy ikonográfiai téma története” című előadásában. A lengyel akadémia a konferencián elhangzott előadásokat jövőre önálló kötetben kívánja megjelentetni.

A konferencia másnapján a híres krakkói „Posztócsarnok” épületével szemben elhelyezkedő Nemzetközi Kulturális Központ Házában, Jacek Purchla professzor vezetésével, meghitt kerekasztal beszélgetés keretében nyílt mód a téma még teljesebb megvitatására. A kerekasztal- beszélgetés után megtekintettük és megvitattuk az intézet földszintjén látható, elgondolkoztató „Viribus Unitis? Lengyel parlamentarizmus az Osztrák-Magyar Monarchia idejében” című kiállítást. A gondosan összeállított bemutató dokumentumaiból kiderült, hogy a kiegyezés utáni korszak parlamentjét az egyes nemzetek „klubjai” alkották, így a monarchia működése nem állt távol az önálló tartományokból – kantonokból, szövetségi államokból – álló „uniós” államok életétől.

Magam német nyelvű beszámolómban a téma nyugat-dunántúli különlegességeit igyekeztem bemutatni. Előljáróban hivatkoztam arra, hogy a nyelvtörténeti kutatások bizonyossága szerint a mi „híd” szavunk jóval régebben használatos, mint a szláv és germán nyelvek hasonló értelmű kifejezései. A „híd” szó ugyanis – hasonlóan a „víz” vagy „tó” kifejezésekhez – az uráli-alán nyelvcsaládokban már négy évezrede ismert fogalom volt.

Ami hídjaink történetét illeti, az ókori Pannónia kőhídjaival kapcsolatban csupán a római mérnöki építészet Kikeri tó mellett feltárt emlékeire hivatkozhattam, no meg Aquincum és Scarbantia aquaeductus pilléreinek kutatására. Sopron középkori hídja, az „Ikvahíd” két oldalát keretező házakba építve maradtak fenn. Úgy tűnt, hogy ez a fajta „hídház” nyugat-dunántúli különlegesség, hiszen hasonló módon kőhídra épült a magyarávári „hercegi malom” is.

Kikeri-tói római gát

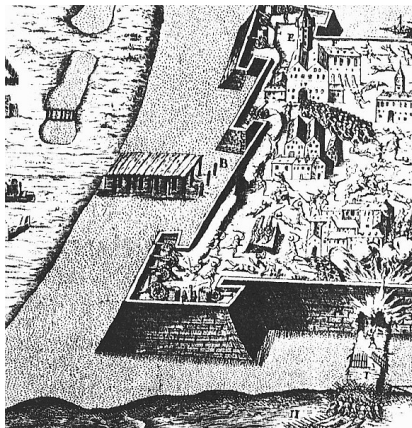

Sopron - Ikvahíd

Sopronbánfalván a vízimalom 19. századi tulajdonosa szerény, egymenetes lakóházát ugyancsak a Rák-patak fölé építtette. (Az izgalmas épület ma még áll, de a vele kapcsolatos, hosszan elhúzódó örökösödési viták miatt állapota egyre aggasztóbb.)

Érdekes módon a törökök által felperzselt Magyarország kereskedelmi útjai és hídjai százötven évig folyamatosan kiváló állapotban voltak, amin nem kell csodálkoznunk, hiszen e korban a török kereskedők „uralták” a magyar piacot: nekik érdekük volt a jó közlekedési infrastruktúra kiépítése és jó karban tartása. A korai újkor jellegzetes hídszerkezeteit az egykori városábrázolások segítségével tudtam bemutatni.

Győr (Raab/Giavarino/Janik/Kala/Javorinum) város-várának három, sűrű oszlopsorral alátámasztott fahídja volt, ezeket veszély esetén félig elbontották, majd újra felépítették.

**Győr, 16. század:
A hidakat veszély esetén szétszedték**

Győr, Kecskelábú híd

A barokk kor hídjai közül a sárvári várkastély szépen helyreállított, „soklyukú” hídja aratott sikert. A pápai Esterházy kastély hídját csak az egykori városképen tudtam megmutatni. A kastély kertjében álló „Vörös híd” is csak romjaiban látható, még szerencse, hogy a mellvédjén álló Nepomuki Szent János szobor alapzatán megtaláltam a híd kőbe faragott „modelljét”.

A 19. században a nagyobb fesztávú hidak igen sokáig sűrű pillérsorral alátámasztva, kizárólag ácsolt szerkezettel épültek. A Győrből Révfaluba vezető „Kecskelábú híd” festői képe a bécsi Egon Schiele festőt is megihlette.

Győr, Kettős híd - emelhető

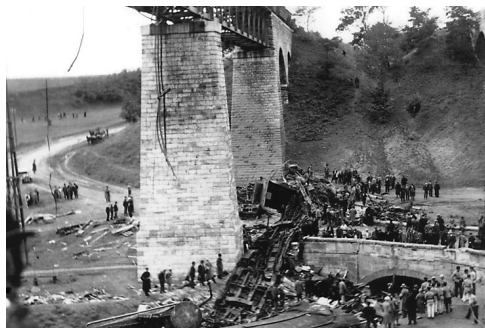

Győr, a Kis Erzsébet híd emlékére

Fa szerkezetű volt Győrben az újvárosi „kettős híd” is, ennek középső szakaszát egy ügyes gépezet segítségével nyolc segédmunkás magasba tudta emelni, így alkalmanként a nagyobb hajók is átfértek alatt.

A dualizmus korában sokat vitatkoztak arról, hogy inkább a fahidakat javítgassák-e vagy tartósabb acél szerkezetre cseréljék azokat. A város jó gazdasági érzékű polgármestere, Zechmeister Károly teremtette meg a győri acél szerkezetű hidak építésének anyagi háttérét. Közülük a Rábcát átívelő vashidat, miután a folyó medrét árvízvédelmi megfontolásból betemették, uszályon a közeli Pinnyédre szállították át. A „műemléki híd” napjainkban is áll még, igaz, ma már csak a gyalogosok használhatják.

A hidak országokat, nemzeteket is összeköthetnek, hiányuk azonban gyakran el is választja azokat. Az első világháború végén, 1919-ben az Esztergomot Párkánnyal összekötő híd több szakaszát a csehszlovák légió katonái felrobbantották: a két városrész közötti kapcsolat csak évek múlva jöhetett újra létre. Tudott dolog, hogy a visszavonuló német haderők szinte minden hidunkat felrobbantották. A Dunántúlt Jugoszláviával összekötő barcsi Dráva-híd helyreállítására jó húsz évet, a párkányi „Csonka-híd” (Mária-Valéria-híd) pedig negyven évet kell várni.

Biatorbágy, a híd Matuska merénylete után

Budapest, a Duna lerombolt hídjai

Tragikus sorsú nyugat-dunántúli hidakról is beszámoltam. A biatorbágyi vasúti hidat 1931. szeptember 15-én robbantotta fel az elborult elméjű bécsi mérnök-kereskedő, Matuska Szilveszter. A Margit híd szörnyű tragédiáját 1944. november 4-én a hidat aláaknázó német katonák „figyelmetlensége” okozta.

Mosontarcsa – németül Andau – fahídján keresztül 1958 őszén közel hetvenezer honfitársunk menekült Nyugatra. A hidat magyar katonák robbantották fel, 1956. november 21-e ködös délutánján. Negyven évvel később osztrák és magyar katonák közös munkával építették újjá, ünnepélyes átadására 1996. szeptember 14-én került sor. Az egykor két világrendet elválasztó, apró fahídon azóta szabadon lehet közlekedni: akár keletre, akár nyugatra.

Winkler Gábor

Úti-jelentés az ICOMOS Konzultatív Bizottság üléséről 2012. október (25-) 28-30 (- november 2) Landmark Towers, Peking, Kína

Mindenekelőtt köszönetet kell mondanunk az NKA támogatásáért, amely lehetővé tette, hogy az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság (MNB) képviselőiben részt vehettünk az ülésen, folytatva ezzel azt az ICOMOS testületei által elismeréssel illetett aktív részvételt, amelyet a Nemzeti Bizottságunk eddig tanúsított. Külön köszönet illeti az ICOMOS MNB Titkárság munkatársainak áldozatos munkáját is, mind a sikeres támogatási pályázattal, mind pedig a kiküldetés megszervezésével kapcsolatban.

A kiküldetésben részt vettek:

Dr. Nagy Gergely, elnök

és Dr. Fejérdy Tamás, főtitkár.

Az ICOMOS párizsi Titkársága és az ICOMOS Kínai Nemzeti bizottsága által szervezett eseménysorozat mind tartalmaz sokrétűséget, mind pedig a rendezvények kiváló szervezése és igen színvonalas lebonyolítása miatt bizonyára hosszabb időre emlékezetes marad, és egyáltalán nem könnyíti meg a 2013-ban soron következő Tanácsadó testületi Ülés majdani házigazdájának a helyzetét.

[...Sajnálatos, szomorú epizódja ennek a TT ülésnek, hogy közben érkezett a hír Münchenből, hogy – hosszas betegség nyomán, mégis hirtelen váratlansággal – elhunyt Michael PETZET volt elnök felesége, sokunk igen kedves, személyes ismerőse. Michael természetesen azonnal hazautazott, ezúton is megismételjük az ott személyesen kifejezésre jutott együttérzésünket...]

Az úti-jelentés felépítése követi az említett „sokrétűség” keretében részben egymást követő, részben egymással párhuzamosan is futó események fonalát. Értelemszerűen nem foglalkozik azonban az ICOMOS nemzetközi vezetősége (Bureau) és az ICOMOS Végrehajtó Bizottsága üléseivel, amelyeken csak ezen testületek tagjai vettek részt.

Az ICOMOS Tanácsadó Testület (Advisory Committee, Comité Consultatif) ülése két napot vett igénybe, azonban olyan módon, hogy az első nap után egész napos szakmai kollokvium iktatódott be. A beszámolóban erre való tekintet nélkül, mintegy folyamatában esik szó az ülés munkájáról. Arról a munkáról, amelyet nagymértékben megkönnyített, hogy számos munkaanyagot előre megküldtek (igaz, jó néhányat már csak az utolsó pillanatban sikerült letölteni...).

Az ülés ünnepélyes megnyitására szombaton, 2012. október 28-án került sor. Nagyon feszes és komoly protokoll keretében, amelyre jellemző, hogy miatta a résztvevőknek már előbb el kellett foglalniuk a helyüket a (szállásunkként is szolgáló) Landmark Hotelhez szervesen hozzátartozó konferenciaközpont konferenciatermében. A vendéglátó város, Peking vezetői, az ICOMOS nemzetközi vezetői és a Kínai Nemzeti Bizottság vezetése nevében hangzottak el köszöntések, méltatva az esemény jelentőségét, és azt, hogy erre most, és főleg hogy itt, Pekingben kerül sor.

A munkaülés első blokkja a szokásos napirendi pontokat foglalta magába:

- a résztvevők és a magukat kimentettek „statisztikáját”, megállapítva, hogy mind a nemzeti, mind pedig a nemzetközi tudományos bizottságok igen jelentős arányban képviseltetik magukat (pontos számmal a párizsi Titkárság összefoglalójának a birtokában tudunk majd szolgálni);
- az ülés napirendjének az egyhangú elfogadását (kisebb, de nem jelentéktelen kiegészítési javaslatokkal, amelyek egyike bennünket is érintett, ld. később);
- a jelentéstevő (raportőr) kijelölése;
- valamint megemlékezés azokról, akik az előző ülés óta távoztak el az élők sorából. A sajnálatosan sok elhunyt kolléga közül is kiemelkedett Herb STOVEL személye, akiről Dinu BUMBARU tartott méltó, vetített képekkel is kísért megemlékezést az ICOMOS Kanadai Nemzeti Bizottsága nevében és elnökeként.

A második blokkban már értelemszerűen az előzőnél operatívabb tartalommal folytatódott az ülés.

Ennek keretében a jelenlévők

- elfogadták a Tanácsadó Testület (a továbbiakban: TT) előző ülésének a jegyzőkönyvét;
- meghallgatták a TT elnökének, John HURD-nek az elnöki beszámolóját. Az ebédszünet után ezt követték a
- Végrehajtó Bizottság (a továbbiakban: VB) beszámolóit, amelyben tájékoztatták a TT-t a 2011. évi Közgyűlés óta eltelt időszakról, különös tekintettel arra, hogy miként is vette fel és folytatja „megújult erővel” és lendülettel az új összetételű VB az ICOMOS életének, tevékenységének az operatív irányítását. Ezzel összefüggésben meghallgathattuk
 - o Gustavo ARAOZ elnöki beszámolóját;
 - o Laura ROBINSON főkincstárnoki tájékoztatóját;
 - o Kirsti KOVANEN főtitkári összefoglalóját; és
 - o a párizsi Nemzetközi Titkárság jelentését.

Ezeknek a részletes ismertetése túlmutat a jelen úti-beszámoló keretein, hozzáférhetőségükről a Nemzetközi Titkárság gondoskodik majd. Összegzésként mégis érdemes megemlíteni, hogy

- o teljes egyetértés mutatkozott abban, hogy a kooptálással kiegészített VB az összetételében kiegyensúlyozottabbnak, a kidolgozott munkamegosztás szerinti működésében pedig máris hatékonyabbnak látszik a korábinál;
- o további erőfeszítéseket kell tenni a társ-szervezetekkel, intézményekkel való együttműködés terén;
- o a szervezet pénzügyi helyzete kiegyensúlyozottnak mondható, de a stabilitás fenntarthatósága érdekében további és folyamatos erőfeszítéseket kell tenni, különös tekintettel arra, hogy a legfőbb „fizető partner”, az UNESCO maga is pénzügyi nehézségekkel szembesül.

Bemutatkozott a Nemzetközi Titkárság új igazgatója, Philippe ALLARD, aki a vállalati szférából érkezett, részmunkaidős – amúgy szimpatikus, Bécsben élő (!) fiatalember, aki menedzseri erényeket csillogtat az ICOMOS helyzetének és működésének optimalizálása érdekében – merthogy ez a feladata. Azt is megtudhattuk tőle, hogy az új székházba (Charenton, volt kolostor, a jövőben francia országos Médiathèque központ) való átköltözés ismét legalább egy évvel későbbre, 2013-ra (esetleg akár 2014-re ?) halasztódott.

A harmadik, (első nap délutáni) blokkban a következőkkel foglalkozott a TT:

- Gustavo ARAOZ elnök ismertette az egységes ICOMOS állásfoglalással kapcsolatos „protokoll”, az eljárási szabály kidolgozására irányuló törekvéseket, és javasolta az erre vonatkozó szabály elfogadását. A szükségességét megalapozó példák között meglehetősen hangsúlyt szerepelt a romániai Verespatakon (Rosia Montana, Alburnus Maior) tervezett aranybánya nyitására az esete, ahol az előzők során több, finoman szólva „nem szerencsés” ellentmondás-ütközés is bekövetkezett a Román Nemzeti bizottság és az ICOMOS nemzetközi vezetőinek véleménynyilvánítása körében.
- A szokásos napirendi pontok közé tartozik azon kérdések megvitatása a TT részéről, amelyekkel kapcsolatban a VB a tanácsát kéri az erre hivatott testületnek; nevezetesen
- a 2012-2014 **triennium** munkaterve vonatkozásában – amelyről a Kirsti KOVANEN főtitkári bevezetőjét meghallgatva, és igencsak terjedelmes munkaterv-táblázatot áttekintve, az időnként szenvedélyesebb hangú hozzászólásokra is odafigyelve, lényegében a következő fontos megállapításokat tette a TT:
 - o kezelhetetlenül sok a felsorolt feladat, rengeteg az évek, néha évtizedek óta görgetett, de soha meg nem oldott téma - ezeken belül valamiféle további prioritási sorrendet kellene megállapítani;
 - o a túl sok feladat jelentős mértékben úgy keletkezett, hogy a Közgyűléseken az egyes Nemzeti Bizottságok (jobbára igazából egyes személyek...) által felvetett javaslatokat, kezdeményezéseket a Közgyűlés a legtöbb esetben szinte kritika nélkül elfogadja, pontosabban annak a mérlegelése nélkül, hogy az amúgy természetesen értelmes, néha akár fontos javaslatok végrehajtása milyen követelményeket támaszt személyi- és anyagi források tekintetében, és hogy azok biztosításának mi a realitása. Felmerült, hogy aki legközelebb javaslatot tesz, már maga a javaslattevő legyen köteles ezekkel a vonzatokkal is foglalkozni, a Közgyűlés pedig úgy döntsön, hogy legyen tudatában a megvalósítás realitásainak.
- a 2013-2014 évi Április 18-i Műemléki Világnapi megemlékezések tematikájának meghatározása tárgyában Alfredo CONTI alelnök bevezetője után azt állapította meg a TT, hogy
 - o lehetőleg egy évre egy téma legyen kiválasztva (szimpóziumra és világnapra is)
 - o időben szükséges közreadni a témákat; jövőre lesz a 30-ik ilyen Világnap! Nevelés öröksége (Heritage of Education) a 2013-as Műemléki Világnap javasolt témája. Az iskolák, egyetemek, könyvtárak öröksége napjainkban itthon különös aktualitást kaphat gondolva a nevelés jelentőségére.
- Ezt követően került sor a talán egyik legfajszínűsőbb nem-szakmai (hanem szervezeti) kérdésre, amely az ICOMOS Alapszabályának (Statutes) szükséges módosításával foglalkozott. Valamennyien tudjuk, hogy lassacskán már évtizedes „feladatgörgetés” folyik e téren – most a strukturált és hatékony megoldás elérésére Bénédicte SELFSLAGH ismertette az általa vezetett „Alapszabály Munkacsoport” eddigi tevékenységét és előre mutató javaslatait.
 - o Ez a folyamat új lendületet kell hogy kapjon, éppen annak érdekében, hogy a következő – amúgy a Velencei Karta elfogadásának 50 éves jubileumi évében, 2014-ben, Firenzében sorra kerülő – Közgyűlés az átdolgozott változatot el tudja fogadni. Az új Statútum így is csak a rákövetkező ciklustól lesz majd érvényes.
 - o Az átdolgozás három fő kategóriája: az angol és a francia verzió közötti eltérések orvoslása; egyes rész-szabályok tartalmi megváltoztatása nélkül azok egyértelműbbé tétele a szöveg megfelelő korrekciójával; végezetül az aktualizálás: a felesleges eltávolítása és a hiányzó pótlása.

A negyedik blokkban (már a második munkanapon) került napirendre több szabályozási és szakmai kérdés.

- Az úgynevezett Dubrovnik-Valletta Principles (irányelvek) átdolgozása tárgyában korábban kiküldött kérdőívekre adott nemzeti bizottsági (NATCOM) válaszok értékelése, amelyhez a svéd, az ír és a norvég nemzeti bizottságok adtak írásbeli javaslatokat is.
- vita akörül bontakozott ki, hogy egy nemzetközi tudományos bizottsági (ISC) tag miként válik taggá, és még inkább: miként válik szavazati joggal rendelkező taggá (voting member) az adott bizottságban? Nagyjából az lett a végeredménye ennek, hogy: az illetékes ISC dönti el, hogy szakmai kritériumok alapján kit vesz fel – vagy éppen hív meg! – a tagjai közé, de az illetékes NATCOM hatáskörébe tartozik az őt képviselő voting member kijelölése/megbízása. Ez persze úgy is működhet, hogy a NATCOM által delegált illetőt az ISC nem tartja eléggé jónak – de ez inkább csak elméleti lehetőség az ICOMOS közismerten kollegiális viszonyai közepette.
- az előzőkre gondolva viszont a közeli jövő hazai feladatának tűnik számunkra: érdemes volna átfogóan áttekinteni, hogy melyik ISC-ben kivel és milyen módon van képviseltetve a MNB.

Az ötödik blokkban tematikus beszámolók keretében esett szó:

- a Tudományos Tanács (Scientific Council, a továbbiakban: SC) előző napi ülésén is elhangzottakról (beszámoló az ADCOM-nak – bár jószérivel mindkét alkalommal ugyanazok voltunk jelen) – ezt ld. külön, a jelen Úti-jelentés következő fejezetében.
- a tudományos tanácskozásról, amelynek a tárgya ez alkalommal a különleges helyzetekre való felkészülés, „Risk Preparedness”, illetve az ezen helyzetek mikénti kezelésének a témaköre volt;
- a Gilles Nourissier Adatbázis (GN Database), ami ugyancsak örökzöld téma, sajnos ezúttal sem úgy fejeződött be a helyzetismertetés, hogy már minden meg lenne oldva. Az ezzel kapcsolatosan megfogalmazott ajánlásokat az ülés jegyzőkönyvének a kézhezvétele után lesz lehetséges pontosan visszaidézni, miután a helyszínen a napirendi pontot lezáró összefoglalás nem volt követhető, illetve egyértelmű;
- az úgynevezett Nyitottság és Átláthatóság (Openness and Transparency) kérdése, amelyet főképpen az ICOMOS-nak a Világörökségi Egyezmény Tanácsadó Testületeként végzett munkájával kapcsolatosan kérnek a szervezettől a különféle partnerei, természetesen elsősorban az érintett Részes Államok. Az ICOMOS-nak e tárgyban van határozott politikája, de még erősíteni fog – annak a biztos tudatában, hogy bizonyos tevékenységek vonatkozásában (pl. a szakmai értékelések – desk reports – esetében) soha nem kívánja feladni a munkába bevont szakemberek személyi jogainak védelmét, a munka anonimitásának fenntartását.

A napirendbe annak elfogadása során felvett új napirendi pont volt Gedeon KOREN, az ICLAFI elnökének a kérésére egy eléggé sajátos téma: lényegében azzal foglalkoztak, hogy rosszállását fejezze ki az ADCOM Wilfried LIPP-el szemben, amiért al-régiós keretek közötti tanácskozásokat hív össze örökségi-jog harmonizációs kérdések elemzésére. A fő „vád”, hogy LIPP ezt ICOMOS vezetői minőségében tette, és ha jogról van szó, akkor – szerintük – ilyenre az ICLAFI tudta, beleegyezése és részvétele nélkül senkinek sincs joga. Eléggé sajátos értelmezés, sajnos az ADCOM többsége tiltakozásunk ellenére magáévá tette, és el is fogadtak egy „LIPP és társai” ellenes határozatot. Ennek az utókezelésében alighanem a MNB-nak is ki kellene vennie a részét.

A hatodik blokk az ADCOM üléséhez hagyományosan kapcsolódó regionális tanácskozást foglalta magába, azaz a Regionális Csoportok egyidejű, egymással párhuzamos tanácskozását – amely, nem mellesleg a közben folytatódó SC üléssel is párhuzamosan zajlott, azaz meg kellett osztanunk magunkat, hogy az Európai Régióban és az SC ülésen is jelen tudjunk lenni.

A délelőtti nagy részét kitöltő regionális tanácskozásokról az ebéd utáni ülészakaszban számoltak be a régiós alelnökök – különös tekintettel a Nemzeti bizottságaik és az ISC-knek való megfelelés – Dubrovnik-Valetta Principles – helyzetéről.

Választásokra került sor ezután, amelynek során a jelenlévő, szavazati joggal és/vagy „proxi”-val felruházott résztvevők a TT alelnökévé választották Ghisle JOKELLIN-t (Norvégia), és további ciklusra ismét elnökké John HURD-öt (Egyesült-Királyság, illetve a Földépítészeti ISC elnöke).

A következő ülés helyszínére vonatkozóan végleges döntés még nem született, meghívás a Kazah Nemzeti Bizottságtól érkezett, de az anyagi háttér még nem látszott bizonyítottnak. Azóta az ICOMOS meghosszabbította a pályázati lehetőséget, ami egyértelműen a más helyszín iránti fokozott érdeklődést jelenti.

Az ülés záró-részeiben a TT áttekintette az ülés során hozott határozatokat, megfogalmazott ajánlásokat, amelyek „hivatalos tartalmát” az ülés emlékeztetője (jegyzőkönyve) fogja tartalmazni. Elfogadta, hogy – Mónica Luengo, az ICOMOS-IFLA (Történeti Kertek és Kulturtájak) Bizottságának elnöke (aki egyébként a közismert ICOMOS személyiség, Carmen Anon Feliú leánya) javaslatára, illetve előterjesztése alapján az ICOMOS „támogatja” a kulturtájak kapcsán ez év szeptemberében elfogadott **Firenzei Nyilatkozatot**.

Végezetül, természetesen és mindenekfelett, köszönetét fejezte ki a TT és az ICOMOS egésze nevében a nemzetközi vezetőség a vendéglátó Kínai ICOMOS Nemzeti Bizottságnak, Peking városának, a párizsi Nemzetközi Titkárság munkatársainak a rendezvény valóban kifogástalan megszervezéséért és lebonyolításáért.

A különböző helyszínekre szervezett félnapos tanulmányi kirándulások közül mi a kínai Nagy Fal egyik Pekinghez közeli szakaszát, Badaling-ot látogattuk meg. Szép idő és óriási tömeg jellemezte az egyébként impresszionáló helyszínt.

A látogatás során kétségtelen példáját láthattuk annak, hogy a világörökségi helyszínekre igen jelentős turisztikai nyomás nehezedik. A Nagy Fal esetében ez még kezelhető, de kisebb/érzékenyebb helyszínek esetében elképzelhetetlen és a valóságban is lehetetlen lenne az ilyen, vagy akár csak hasonló méretű terhelés befogadása.

Bár nem szoros időrendi sorrendben, mégis következzenek a további **rész-beszámolók** az eseménysorozatnak **a TT üléséhez**, mint fő rendezvényhez **kapcsolódó elemeiről**:

A Tudományos Tanács (SC) ülésének résztvevői az ISC-k elnökei, vagy az általuk megbízott, az adott ISC-t képviselő személyek, de természetesen sokan mások – így Nagy Gergellyel együtt jómagam is – jelen voltak ezen a speciális tanácskozáson. Az SC úgynevezett „koordinátorai”-nak a megválasztása is esedékes volt – ez végül közfelkiáltásos módon bekövetkező újrválasztás lett a fő-koordinátor Pamela Jerome (USA) és helyettese, Sophia Avgerinou-Kolonias (Görögország) személyét illetően. Harmadikként pedig az ICLAFI elnökét, James REAP-et (USA) választották meg ugyanígy.

A munka itt is „adminisztratív” napirendi pontokkal kezdődött: köszöntések, jelen- és távollévők számbavétele, napirend elfogadása, raportőr kijelölése-felkérése. Ezután – lényegében hozzászólás nélkül – elfogadást nyert az előző SC ülés (2011. november 26, Dublin) jegyzőkönyve.

A társi-szervezetekkel való együttműködés áttekintése következett: ICOM, ICCROM. Majd egy egyéni kezdeményezés: Lazar SUMANOV (ICOMOS FYROM, azaz Macedonia) előadása következett, amelyben a földrengésveszélynek kitett zónák oktatási és kutatási intézményeinek hálózatszerű együttműködését, illetve egy ilyen hálózat létrehozását javasolta, kezdeményezte. Nagy tapsot kapott – aztán már ugyanazon nap végén kimaradt volna az összefoglalásból, ha maga az előadó nem reklamál e kellemetlen feledékenység miatt.

Az Eger-Xian-i irányelvek nyomán szó esett arról, hogy a Nemzeti bizottságok státútumát igazítsák hozzá, és hogy maga az irányelv pedig legyen kiegészítve azzal, hogy a tisztség-viselők mandátuma is legyen meghatározva (ez eddig valahogy kimaradt).

Az egyes ISC-k közül néhányan rövid ismertetést tartottak, majd rövid tematikus vita is következett, új ISC-k esetleges létrehozásának javaslatáról, nevezetesen

- a történeti épületek energiahatékonysága;
- az ún. spirituális örökség témája,
- a csillagászati örökség (!?) témája terén.

Az előzetes munkák folytatódnak, egyelőre nincs döntés, hogy lesznek-e ilyen bizottságok.

Ezek után a Közgyűlésekhez, illetve a TT ülésekhez kapcsolódó szimpóziumok témáiról esett szó – ami valóban olyan, végre szakmai téma, amelyben az SC is közreműködik, a közgyűlések esetében tényleges tartalom meghatározása természetesen a TT hatáskörébe tartozik, és a VB végrehajtási tevékenysége során „szilárdul meg”. A 17-ik Közgyűlés (2011. Párizs) vonatkozásában ez természetesen visszatekintés volt (Abdulac SAMIR, Franciaország), joggal értékesnek ítélve azt.

A következő az idej, október 29-i, amely a Risk Preparedness témáját dolgozza fel (Rohit JIGYASU, India) egész napos előadássorozat volt, részletes értékelése helyett ld. a jelentéshez mellékelt programot!

A következő két évre, pontosabban 2013-ra és 2015-re vonatkozóan a javaslatok még nem igazán körvonalazódtak, ami viszont a 2014-es Firenzei Közgyűléshez kapcsolódót illeti, az ICOMOS Italy (Di Maurizio STEFANO és Francesco CARUSO) részéről egészen maximalista javaslattal éltek, belekeverve kultúrtájt és közösségek emberi jogát az örökséghez-kultúrtájhoz, úgyhogy a vita során próbáltuk az egyszerűsítés és megvalósíthatóság felé terelni őket – majd később fog kiderülni, hogy milyen eredménnyel...

A TT és kapcsolódó rendezvények során talán az egyetlen negatív tapasztalat az volt, amikor igen rosszíjú vita, pengeváltás alakult ki a Wilfred LIPP által kezdeményezett szub-regionális munkacsoporti munka miatt. Az ICLAFI elérte, hogy rosszalló határozat hozassék az SC, majd a TT részéről, és legyen kötelező becsatornázni ezt a munkát, sőt, lehetőleg az abban résztvevő személyeket is az ICLAFI-ba. Mi ezt az ICOMOS MNB részéről téves helyzetmegítélésnek tartjuk, ennek hangot is adtunk, de ez volt az az egyetlen hozzászólásunk az egyébként aktív részvételünk körében, amelyet végül nem vettek figyelembe.

Hosszas diszkussziót váltott az ISC-k részvételének a lehetősége/ fokozott igénye az ICOMOS világörökségi tevékenységében, amiről nagyjából mindig az az állásfoglalás születik, hogy: természetesen igen, maximálisan. A gyakorlatra ugyanakkor azt mutatja, hogy nem mindig egyszerű egy adott régióból egy adott speciális szakterületre megfelelő ISC tagot találni...

A VB-től a SC néhány dolgot kérni szándékozik:

- kísérje figyelemmel az SC és az ISC-k munkáját, tevékenységük hatékonyságát;
- az egyetemi és egyetemközi együttműködésben, valamint
- a fiatal szakemberek bevonásában legyenek célzott programok;
- folytatódjék a doktrinális szövegek közötti „rendcsinálást” célzó munka (Boguslaw SMYGIN, Lengyelország);

- illetve továbbra is foglalkozunk a műemlékek, örökségi elemek rekonstrukciójának aktuális kérdéseivel.

Az SC munkatervéről, az ICOMOS átfogó programjaihoz való kapcsolódásról hallhattunk (újdonságot nem nagyon). A kulturális örökség alapvető értékéről szóló állásfoglalás, valamint általában az ICOMOS állásfoglalások elfogadásának általános rendjéről is tanácskoztunk, ezek be fognak épülni a TT és a VB munkáján keresztül a Közgyűlés előkészítésébe (reméljük, illetve rajta leszünk!).

Az SC ülését is a vendéglátóknak célzott köszönetnyilvánítás zárta; a következő ülés ideje és helye összefügg a TT következő ülésével kapcsolatos majdani elhatározással.

Érdekes színmű volt a TT-hez kapcsolódó „fakultatív” programoknak Randolphe Langebach (USA, CIPA) bemutatója, aki a Piranesi metszetekkel kapcsolatos korábban (Québec) már bemutatott kutatási eredményeit film formájában is elkészítette.

Az akkori és mai állapotokat egymásba áttűnő képekkel szellemesen megjelenítő munkát Respighi zenéje (Róma ünnepei, Róma fenyői, Róma szökőkútjai) tette még hatásosabbá.

<http://www.conservationtech.com/PROJECTS/2003-PiranesiProj/PP-Descr.pdf>

A CIVVIH október 29-i, munkaebéddel egybekötött ülésének emlékeztetőjét csatoljuk; ezen a legfontosabb, az ICOMOS MNB-t is illető kérdés a jubileumi CIVVIH ülés – jövőre 30 éves a CIVVIH – megrendezése, helyszíne volt. Elhárulván a Lyon-nal való ütközés, és különös tekintettel az alapító elnökre, Dr. Román Andrásra, mi kaptuk meg a lehetőséget, hogy ezt az ülést jövő szeptemberben Magyarországon megrendezhessük. Az anyagi és szervezési háttér biztosíthatóságának véglegesítést még feltételként jelezve, elvileg örömmel vállaltuk – a megvalósítás persze még komoly erőfeszítést igényel.

Összefoglalva: az ICOMOS TT pekingi ülése a hozzákapcsolódó programokkal együtt hasznos és eredményes volt, részvételünk egyrészt lehetővé tette álláspontunk kifejtését a vonatkozó napirendi pontoknál, kapcsolataink megerősítését az ICOMOS egységeivel és személyiségeivel.

A pekingi napok tapasztalatait fokozatosan és folyamatosan igyekszünk az ICOMOS MNB életében is hasznosítani, a feladatokat teljesíteni, mind az ICOMOS-szal, mind általában, a műemlékek megőrzésével kapcsolatosan.

A folytatás egyik kiemelkedő eseménye lehet, ha sikerül 2013-ban, a CIVVIH alapításának 30-éves évfordulóján Magyarországon megszervezni az évi rendes bizottsági ülést.

Nagy Gergely és Fejérdy Tamás

1. melléklet

FLORENCE DECLARATION ON LANDSCAPE, 2012

Final Declaration of the UNESCO International Meeting on "The International Protection of Landscapes" held in Florence on September 19-21, 2012 on the occasion of the 40th Anniversary of the World Heritage Convention

The participants to the meeting including over 30 experts from all countries, and the representatives of UN Agencies (UNESCO, FAO, UNCCD, UNEP), international intergovernmental bodies, centres and associations (ICCRUM, EUI, UNU, ICOMOS, IFLA, ICQHS, ITKI, IPSI, EHP), together with national and non-governmental organizations, universities and local administrators:

thanking the organizers for having convened a meeting on the International Protection of Landscapes and, in particular, His Royal Highness, The Prince of Wales for his most thought-provoking video message;

having examined and discussed the challenges of today;

expressing their deep concern for the degradation of landscapes worldwide due to industrialization, rapid urbanization, intensification of agricultural processes and other threats and risks caused by global change;

acknowledging landscape as the expression of the relationship between people and environment, which, over time, has created and still creates harmonic life conditions and wealth;

recognizing the importance of the landscape as an educational tool to promote knowledge and raise awareness of cultural diversity, identity and responsibility;

considering that the landscape is a common good and the right to the landscape is a human necessity;

being aware that it is impossible to protect landscapes ignoring the local and traditional knowledge that have generated the land whose loss destroys a heritage of know-how usable for appropriate and innovative solutions;

acknowledging that international resolutions recognize intrinsic aspects of the landscape, such as adaptive management and a holistic approach between social, economic and aesthetic elements for possible answers to the global challenges;

taking into account the request of local communities and administrative representatives to preserve the landscape for better living conditions based on global sharing opportunities and common goals;

recalling the Rio+20 outcome document “*The future we want*” and the upcoming revision of the Millennium Development Goals;

taking note of numerous initiatives at the international, national and local levels, addressing landscape management in the context of sustainable development within the United Nations system;

affirming the importance of safeguarding and improving landscapes for:

- the quality of daily life and cultural identity and enhancing wellbeing
- recognizing the value of traditional knowledge and practices as the basis for balanced technological and innovative development programmes
- encouraging the respect of the sites, and decisional processes that safeguard communities and people
- promoting work opportunities, food security, environmental protection and community resilience
- promoting social and economic sustainable development by extending the spatial boundaries and conceptual frontiers of the landscape
- encouraging participatory and bottom-up programmes together with activities based on local knowledge
- empowering communities and institutions in decision-making processes;
- fostering the respect for human rights, including the rights of communities to ensure their livelihood and preserve their resources, identity and beliefs
- reacting in an adaptive and participatory way to risk and catastrophes
- combating desertification, land degradation and drought, preserving biological diversity and mitigating the effects of climate change;
- preserving diversity, tangible and intangible heritage assets;
- ensuring the ecosystems’ continuity in providing services to communities;

call upon intergovernmental agencies and secretariats responsible for United Nations programmes and international conventions together with non-governmental organizations to:

- strengthen the global awareness on the need to safeguard and improve landscapes as an integral element of sustainable development processes;
- share information and make expertise available;
- establish effective partnerships;

further call upon these bodies together with the pertinent UNESCO Centres and Chairs to create a Working Group in order to foster the coordination between the existing international instruments and programmes to promote international, national and local policies aimed at linking the safeguarding and improvement of landscapes;

support immediate national and local government initiatives for the protection of landscapes including educational and awareness programmes and utilizing traditional knowledge;

request the creation of an International Forum on 2013 for the safeguarding of landscapes as a tool for sustainable development, with the aim of advancing proposals for the reflection on the Post-2015 International Development Agenda and to initiate the process for the creation of relevant international mechanisms.

✱

A fenti nyilatkozat magyar nyelvű verzióját itt közöljük:

FIRENZEI NYILATKOZAT A KULTURTÁJAKRÓL, 2012

A Világörökség Egyezmény elfogadása 40-ik évfordulója alkalmából
„A kulturtájak nemzetközi védelme” címmel 2012 szeptember 19-23 között
Firenzében megtartott nemzetközi UNESCO tanácskozás
zárónyilatkozata

A tanácskozás résztvevői, köztük a különböző országokból származó 30 szakember, ENSZ ügynökségek (UNESCO, FAO, UNCCD, UNEP), nemzetközi kormányközi szervezetek, központok és egyesületek (ICCRUM, EUI, UNU, ICOMOS, IFLA, ICQUHS, ITKI, IPSI, EHP), nemzeti és nem-kormányzati szervezetek, egyetemek, valamint a helyi-igazgatási szervezetek képviselőivel együttesen:

megköszönve a szervezőknek hogy tanácskozást hívtak össze a kulturtájak nemzetközi védelme tárgyában, és külön köszönetüket kifejezve Ő Királyi Felségének, a Walesi Hercegnek rendkívül gondolatébresztő videó-üzenetéért;

tanulmányozva és megvitatva a jelen kihívásait;

kifejezésre juttatva a kulturtájak világszerte tapasztalható, az iparosodás, a gyorsütemű urbanizáció, a mezőgazdasági termelési folyamatok intenzitásának túlzott növelése, valamint a globális változás nyomán fellépő más veszélyek és kockázatok pusztulása miatti legmélyebb aggodalmukat;

elismerve a kulturtájat az ember és környezete közötti kapcsolatrendszer kifejeződésének, amely az idők folyamán harmonikus életkörülményeket és jólétet hozott létre;

felismerve a kulturtáj fontosságát, mint olyan nevelési-oktatási eszközt, amely előmozdítja a kulturális sokszínűség ismertségét és elismertségét, (növeli) az identitást és a felelősségtudatot;

tekintetbe véve, hogy a kulturtáj köztulajdon és kulturtájhoz való jog emberi szükséglet;

abban a meggyőződésben, hogy lehetetlen a kulturtájak védelme, ha semmibe veszik a hagyományos és helyi tudást, amely létrehozta azokat, és amelynek az elvesztése tönkreteszi a megfelelő és innovatív megoldások alkalmazásához szükséges tudás-örökséget (know-how);

számításba véve a helyi közösségek és igazgatási szervek képviselőinek az elvárásait a kulturtájaknak a lehetőségek átfogó megosztásán és a közös célokon alapuló, jobb életkörülményeket biztosító megőrzését illetően,

hivatkozva a Rio+20 (konferencia) záródokumentumára – „The future we want = A jövő, amelyet akarunk” – és a Millennium Development Goals = Millenniumi Fejlesztési Célok soron következő felülvizsgálatára;

tudomásul véve azt a számos kezdeményezést, amelyek – a fenntartható fejlődésnek az ENSZ szisztéma szerinti összefüggésrendszerében – nemzetközi, nemzeti és helyi szinteken foglalkoznak a kulturtájaknak a kezelésével,

megegerősítve a kulturtájak megóvásának és továbbfejlesztésének a fontosságát

- a mindennapok életminősége, a kulturális identitás és jólét színvonalának emelése tekintetében
 - a technikai és innovációs szempontból kiegyensúlyozott programok alapjául szolgáló hagyományos tudás és gyakorlat értékének az elismerésében
 - az embereket és a közösségeket megőrző helyszínek döntéshozatali folyamatok tisztelőiténél felbátorításában
 - munkalehetőségek teremtésének, az élelmiszerbiztonságnak, a környezet védelmének és közösségek rugalmas önmegújító képességének (resilience) előmozdításában
 - a kulturtáj térbeli és a koncepcionális határainak a kiterjesztésével a társadalmi és gazdasági (szempontból egyaránt) fenntartható fejlődés előmozdításában
 - a részvételi és alulról építkező programoknak a helyi tudáson alapuló tevékenységekkel együttes előmozdításában,
 - közösségeknek és intézményeknek a döntéshozatali folyamatokban való megerősítésében
 - az emberi jogok tisztelőbetartásának elősegítésében, beleértve a közösségeknek a megélhetésük biztonságához, valamint az erőforrásaik, identitásuk és hiedelmeik megőrzéséhez való jogait
 - veszély és katasztrófa idején a helyzethez alkalmazott, részvételen alapuló reagálásban
 - a sivatagosodás, a föld (termőképességének) leromlása és a szárazság elleni küzdelemben, a biológiai sokféleség megőrzésében és a klímaváltozás hatásainak mérséklésében
 - a sokféleség, az anyagi és a szellemi örökségi javak megőrzésében
 - az ökoszisztémák folyamatosságának a közösségeket szolgáló megőrzésében;
- felhívják a nemzetközi ügynökségeket és az Egyesült nemzetek programjaiért és nemzetközi egyezményeiért felelős titkárságokat, együtt a nem-kormányzati szervezetekkel, hogy**
- **erősítsék meg az általános tájékozottságot a kulturtájaknak, mint a fenntartható fejlődési folyamatok elválaszthatatlan eleme megőrzésének és továbbfejlesztésének szükségességéről;**
 - **osszák meg az információkat és tegyék hozzáférhetővé a szakértői kapacitást;**
 - **hozzanak létre hatékony partneri kapcsolatrendszeret;**
- továbbá felhívják ezeket a testületeket, hogy az érintett UNESCO Központokkal és Tanszékekkel hozzanak létre Munkacsoportot a meglévő nemzetközi eszközök és programok között koordináció elősegítésére, a kulturtájak megőrzését és továbbfejlesztését összekapcsoló nemzetközi, nemzeti és helyi politikák előmozdítása érdekében;**
- támogatják az azonnali – országos és a helyi – kormányzati kezdeményezéseket a kulturtájak védelmére, beleértve az oktatási és tudatosítási programokat és a hagyományos tudás alkalmazását;**
- kérik egy Nemzetközi Fórum létrehozását 2013-ban, a kulturtájak megőrzése, mint a fenntartható fejlődés eszköze témával, javaslatok kidolgozásának a céljából a 2015-Után Nemzetközi Fejlesztési Agendához (= Post-2015 International Development Agenda), valamint a megfelelő nemzetközi mechanizmusok megalkotási folyamatának a kezdeményezésére.**

(angolból fordította: dr. Fejérdy Tamás DLA)

✱

2. melléklet

Az ICOMOS Tudományos Szimpóziuma (2012. október 31.) - „ **A kulturális örökséget fenyegető természeti eredetű vagy emberi tevékenység okozta fenyegetettségének mérséklése**” témában. (Előadók és előadások jegyzéke; az elhangzott előadások remélhetőleg publikálva is lesznek).

A Kínai ICOMOS Bizottság köszöntője; Gustavo Araoz ICOMOS elnök bevezető szavai; Pamela Jerome, a Tudományos Tanács ügyvivőjének bevezetője után következtek az alábbi előadások:

1. Témakör: **Technikák és stratégiák a kulturális örökséget fenyegető természeti eredetű, vagy emberi tevékenység okozta fenyegetettségének enyhítésére**

Thomas Will (Németország.): A fenyegetettség mérséklése a kulturális örökséget fenyegető természeti eredetű vagy emberi tevékenység körében

Zhou Qian (Kína): Földrengéskárok szimptomái és a faszervezetű régi kínai hidak megerősítési technikái

Randolph Langenbach (USA): A 2010-es Haiti földrengés hasonló volt az 1976-os Tangshan-éhoz?: A Haiti földrengésben az örökségi (történelmi) szerkezetek feltárják a rejtett igazságot a kockázatok és a megújulási (resilience) képesség terén.

Y. Iwasaki, M. Fukuda, Yamamoto, I. Shimoda és T. Nagakawa (Japán): Földépítészeti örökség: ember okozta – a régészeti feltárások utáni visszatöltések elégtelen tömörítettsége folytán kialakuló – kockázatok.

2. Témakör: **A kulturális örökséget érintő kockázatok (veszélyeztetettség) felmérésének metodikája és eszközei**

Mario Santana, Koen Van Balen és mások (Belgium): Örökségi helyszínek védelmében kockázatok/veszélyek kezelési keretrendszerének kifejlesztése

Cui Limin és Zhou Li (Kína): A kulturális örökséget érintő kockázatok (veszélyeztetettség) felmérésének metodikája

3. Témakör: **A kulturális öröksége védelme konfliktusok és más szükséghelyzetek idején**

Shi Yong (Kína): A kulturális öröksége védelme belső konfliktusok idején

4. Témakör: **A kulturális öröksége katasztrófa utáni helyreállításának tervezése**

Wang Lijun, Chen Tongbin, Yu Feng, Liu Jian and Cai Chao (Kína): Kutatás az értékmentésben, restaurálási és konzerválási beavatkozások földrengés után a Szecsuan-i Taoping Qiang faluban (Kína).

Margherita Azzi Visentini (Svájc-Olaszország): Gondolatok az olaszországi kulturális örökséget ért természeti és ember okozta katasztrófákra (az utóbbi) ötven év alatt adott válaszok kapcsán.

5. Témakör: **Ismeretterjesztés és kapacitás-építés a kulturális örökséget érő katasztrófák kezelése terén**

Robyn Ridett (Ausztrália): A 2009-2012 közötti időszakban a természeti katasztrófákra adott ausztráliai válaszok elemzése

Chris Marrion (USA): A helyreállítással szemben a megelőzés kultúrájának az előmozdításáról

3. melléklet

Minutes of CIVVIH Lunch meeting in Beijing, October 31, 2012

Participants

Vice-Presidents of ICOMOS

1. Alfredo Conti (Argentina, expert member of CIVVIH)
2. Guo Zhan (China)

Member of the Executive Committee

3. Hae-Un Rii (Korea)

President of CIVVIH and Member of the Executive Committee

4. Sofia Avgerinou Kolonias (Greece)

CIVVIH Vice-President

5. Samir Abdulac (France)

CIVVIH Secretary General

6. Claus-Peter Echter (Germany)

Member of the Executive of CIVVIH and President of CIIHB

7. Angela Rojas (Cuba)

Member of the Executive of CIVVIH (Hungary)

8. Gergely Nagy (Hungary)

Honorary Member of CIVVIH

9. Tamas Fejérdy (Hungary)

Expert Members of CIVVIH

10. Boguslaw Smygin (Poland)
11. Lijung Wang (China)
12. Jie Zhang (China)
13. Zhongshu Zhao (China)

Associate members of CIVVIH

14. Xie Lie (China)
15. Tong Wei (China)
16. Ying Zheng (China)

Guest

17. Inho Son (Korea)

Minutes

1. Welcoming

President Sofia Avgerinou Kolonias opened the meeting, and stated that we are in a new era of the Executive Committee. The President welcomed all the participants especially the new representation from Asia. The work of the Committee can be improved thanks to a larger and most representative participation.

Topics of CIVVIH will play an important part during the next General Assembly of ICOMOS in Florence in 2014.

2. Report of Samir Abdulac about the Relationship with the Organization of World Heritage Cities (OVPM)

A synthesis of case studies of historical cities is presently being finalized. A final discussion about such case studies is expected in the city of Lyon in May 2013.

Samir Abdulac represents CIVVIH at the steering committee with the collaboration of Sofia Avgerinou Kolonias and Gustavo Araoz.

A Chinese example that is included in this survey is the Summer Palace in Beijing.

Boguslaw Smygin informed about an evaluation study on methodological approaches on historic cities in five European countries, which is financed by the European Union.

3. New responsibilities for the CIVVIH newsletter

Elene Negussie and David Logan are jointly in charge of the CIVVIH newsletter that will be issued on a quarterly basis. It is important for the committee to receive scientific information on the historical cities from all regions of the world and especially from the Far East.

4. Future CIVVIH meetings

a. 2013 will be the 30th anniversary of CIVVIH. It is proposed to hold the meeting in Hungary, which was the first seat of CIVVIH, and to hold the meeting in honor of Andras ROMAN, founder and first president of CIVVIH.

The meeting will take place around September 20 in Budapest.

b. Some members of CIVVIH will participate at the Savannah's Annual meeting of ICOMOS USA and at Lyon (OWHC-OVPM) meeting in May 2013.

b. CIVVIH received an invitation from Alanya, Turkey. A meeting can be held there for the Mediterranean Sub-Committee.

c. CIVVIH received an invitation from the Syros Island for the Mediterranean Sub-Committee

d. ICOMOS Greece will hold a meeting jointly with IcoFort and ICAHM and CIVVIH.

5. Introduction of participants

The participants from China, Korea, Cuba and Argentina were introduced and informed about their expertise, interest and activities in the field of conservation of historic towns and villages.

6. Valetta Principles

The Valetta principles have been translated in Chinese.

7. Triennial Work Plan

The Naples resolution of CIVVIH about «*Culture as a driver of social and economic development*» will be sent to all members for internal consultation and discussion to go forward. It will be the basis of the CIVVIH's triennial plan.

It should also be taken into account the participation of CIVVIH in the scientific symposium of next year «*Globalization and Uncontrolled Development*» (a. Landscape Threats, b. Population Growth, Immigration, and Urbanization. d Tourism and Commercialization), and the next General Assembly of ICOMOS in Florence in 2014. «*Heritage and Landscapes as Drivers of Human Rights*»

8. Co-optation

The President will propose at the next CIVVIH Executive meeting to co-opt Jie Zhang, the Chinese expert voting member of CIVVIH, as representative of Asia.

9. Acknowledgement of the President

The President expressed to the friends and colleagues of ICOMOS China her sincere acknowledgments of the friendly lunch meeting of CIVVIH.

Written by: Claus-Peter Echter ,
comments from Sofia Avgerinou Kolonias

Beszámoló az ICAHM Cuscoban tartott éves konferenciájáról

Az ICOMOS Régészeti Bizottsága (International Committee of Archaeological Heritage Management) az idén a perui Cuscoban rendezte meg éves közgyűlését és konferenciáját. Az ICAHM magyarországi elnökeként és a nemzetközi szervezet munkájának tevékeny résztvevőjeként fontosnak tűnt részvételem a konferencián, amire a megítelt NKA-támogatás révén lehetőségem nyílt.

A háromnapos konferencián számos előadás hangzott el a világ különböző országaiból érkezett előadóktól a régészeti örökségvédelem, a régészeti lelőhelyek kezelése, az ezekkel kapcsolatos didaktikai és kulturális turisztikai programok és a világörökségi rangot elnyert vagy éppen azt megcélzó régészeti

lelőhelyek ismertetése, méltatása, értékelése tárgyában. Nagyszámú előadás ismertette a dél-amerikai helyszíneket, a közép-amerikai régészeti management kérdéseinek pedig önálló szekció adott keretet. A konferencia Cusco városházájának dísztermében és a nemrég alapított Machu Picchu múzeumban zajlott, az ünnepi megnyitón Cusco polgármestere és a perui ICAHM elnöke köszöntötte a résztvevőket. Az ICAHM társelnökeit és néhány további ICAHM-tagot a város polgármestere külön fogadott. Előadásomban a transznacionális sorozatjelöléseket foglaltam össze, hangsúlyosan a régészeti tartalmú világörökségi helyszíneket, amelynek a központjában a 2011 végére elkészült Ripa Pannonica in Hungary című magyar világörökségi nevezés bemutatása állt, ami a Frontiers of the Roman Empire sorozatjelöléssel bővíthető helyszín remélhetőleg hamarosan benyújtott következő nevezése lesz.

Az éves közgyűlés az ICAHM *expert member*-tagságával kapcsolatos teendővel, a világörökségi nevezések ICAHM által való elbírálásának kérdéseivel, valamint a régészeti lelőhelyek ún. *best practice* kérdéseivel, ennek világméretben való egységesülő szemléletével foglalkozott mind a kezelés, mind pedig a harmonizálandó örökségvédelmi törvénykezés tekintetében.

Cusco, az Inka Birodalom fővárosa a spanyol hódítás után is fontos szerepet játszott. A jellegzetes kőépületek (szentélyek, paloták) részbeni felhasználásával egy spanyol jellegzetességeket mutató város született, amely máig megőrizte kettős jellegét, szépségét. Érthető, hogy világörökségi helyszín lett, amint a mintegy 120 km-re fekvő Machu Picchu is, az inka „szentély”.

A Cuscoban található 16-18. századi katolikus templomok, rendházak önmagukban is nagy értéket képviselnek, megtévesztve a spanyol barokk jellegzetes dél-amerikai formakincsét és díszítő művészetét, árkádos házakkal övezett főtere pedig, ahol az utolsó inka uralkodót és egy spanyol uralom ellen fellázadó utódát kivégezték, bármelyik jelentős spanyol város plaza maior-ával vetekszik.

A dél-amerikai ősi kultúrák sok ezer éves múltira tekintenek vissza, a spanyol Pizarro 1533-ban való megjelenése és hódítása pedig ennek betetőzését, az alig több mint 100 éves múltira visszatekintő Inka birodalom éppen virágba szökkenő kultúráját döntötte romba. Az Inka birodalom sok száz éves előzménye a Chimu kultúra, a tengerparthoz közelebb eső területen pedig a Nasca kultúra volt mintegy 1500 éven át. A vaskohászatot és a kereket nem ismerő műveltség hatalmas eredményeket ért el. Hitük szerint Viracocha volt a teremtő isten - sokak szerint az inka vallás egy istenhiten alapult -, aki előbb óriásokat teremtett, majd ezek lázadása és engedetlensége miatt őket kővé változtatva embereket teremtett. A különböző dél-amerikai kultúrák szinte mindegyike ismerte és elfogadta ezt az eredetileg a Titicaca tó környékén keletkezett mítoszt, de Viracocha mellett kitüntetett figyelmet szentelt az égitesteknek, a Napnak, a Holdnak, a Vénusznak, a Tejútnak és több más csillagnak, csillagképnek. Ezekre azonban nem mint cselekvő istenekre tekintett, mint az antik görög-római ember, hanem az életerő és a teremtés forrására. Gyakorlati nyelvre lefordítva ezek az égitestek a mezőgazdasági termelés számára kivételesen fontos időszámítás alapját képezték, hasonlóan, mint az ókori Egyiptomban. A hatalmas hegyek mögül meghatározott időben kibukkanó Nap vagy valamely égitest sugarának pontos rögzítése az év egy bizonyos napját – általában a téli vagy nyári napfordulóét – hihetetlen pontossággal megadták. Nem véletlen tehát, hogy ezeket a helyeket szentélyekkel és sziklába vágott vagy sziklából kifaragott jelekkel, mint mutatókkal megjelölték, és az sem, hogy ezáltal Dél- és Közép-Amerika ősi népeinek az időszámítása pontosabb volt a Gergely-naptárénál.

Cusco a dél-amerikai kultúrák központja volt, az Inka birodalom fővárosa és a „világ közepe”. Rendezett, szabályos település fejlődött ki a 3400 m magasan fekvő, de igen kedvező természeti adottságokkal megáldott völgyben. Sakktábla szerű utchálózat mentén paloták és szentélyek sorakoztak a központi tér körül, amely ma is a város főtere. Épületeiket kőből emelték, a hatalmas kvadertömböket pontosan összecsiszolva és egymáshoz illesztve raktak egymásra. Habarcsot nem ismertek, csak egy szurokszerű anyagot, amit esetenként a kövek közé tettek, de e nélkül is igen stabil építmények születtek. Olyannyira, hogy amikor a spanyol hódítók sebbel-lobbal elpusztították őket, és európai stílusú palotákat és templomokat emeltek a helyükön, gyakran az alapozást és a falak alsó részét fölhasználták épületeikhez.

Ennek legékesebb példája a San Domingo templom, amely a város legfontosabb napszentélye helyén épült meg. Miután 1950-ben komoly sérüléseket szenvedett egy földrengésben, és a kerengő egy része összeomlott, előkerültek az inka falak, amelyek a földszint teljes magasságában megmaradtak. A restaurálás során ezeket konzerválták és mutatták be. A templom szentélye mögött megmaradt az az íves falöböl, amely pontosan keletre nézett, és a hagyomány szerint ebben a falöbölben ülve fogadta az inka uralkodó – talpig aranyban – a Nap első sugarait, és adott ezáltal új erőt híveinek, népének.

Hasonló szentélyek épültek a városban és a környező hegyekben is. A Napnak és a Holdnak emelt szentély kisebb dombok tetején áll úgy, hogy a sziklákat faragták át céljaikra. Csak sejteni lehet, hogy a nagy, karosszerű padokon az inka papok és előkelőségek foglaltak helyet. A szentélyekhez sziklába vágott lépcsősor vezetett föl, a szikladomb belsejébe pedig különböző járatok vezettek. Egy másik szentély koncentrikus körökbe rendezett falakkal rendelkezett, rendeltetése ugyancsak a Nap kultuszával függ össze.

A manapság inka szentélyként aposztrófált Machu Picchu Cuscotól nem messze található egy meander vonalban kanyargó folyó egyik öblében. A majdnem 3000 m magasan fekvő településre 1911-ben talált rá a nyugati világ, és a feltárások, a romok letisztítása után egy csodálatos város bontakozott ki egy, a helyiek által fekvő leopárdot mintázó sziklaorom tövében. A nehezen megközelíthető település körül a meredek hegyoldalakat mesterséges teraszok lépcsősorai övezik, ahol a kedvező időjárást kihasználva kukoricát termeltek az egykori lakosok. A település központja egy nagy tér, amelynek egyik oldalán szentélyek és egy oltárszerű, sziklából kifaragott kőtömb magasodik, míg a másik oldalon feltehetően az előkelőségek és az uralkodó palotája helyezkedik el. Kissé lejjebb sorokba rendezett, több helyiséges kőépületek állnak, soknak csak a tetőzete hiányzik. Az épületek anyaga itt is terméskő, a pontosan illesztett, szabályos formára kifaragott kváderek esetenként több tonna súlyúak. A felejthetetlen élményt nyújtó inka város méltán világhírű, látogatók százezrei özönlenek, hogy megcsodálják, nem véletlen tehát, hogy mindent meg kell tenniük a helyszín gondozóinak, hogy ez a tömeg a lehető legkisebb mértékben veszélyeztesse a helyszín értékeit. Miután a veszélyeztetettséggel a Világörökségi Bizottság is foglalkozott, sikerült javítani a helyzeten. A helyszín tisztántartásáról folyamatosan gondoskodnak, a füvet lámák „kaszálják”, a fogadó épületben megtalálható minden, ami szükséges, de sikerült elkerülni a vásári jelleget. Mindezek és az éttermek, szállodák a hegy lábánál, a kisvasút végállomásánál találhatóak, igaz, olyan számban, hogy a keskeny völgyet immár teljesen kitöltik.

Peru a világ műemlékekben és régészeti helyszíneiben egyik leggazdagabb országa, számos világörökségi helyszínnel büszkélkedhet, és tudatosan törekszik arra, hogy az ezekben rejlő értékeket a kulturális turizmus eszközeivel messzemenően kihasználja. Cusco lakossága az utóbbi évtizedekben rohamosan növekedik, a helybeliek java része valamilyen formában a turizmusból él. Boltokban és múzeumokban népviseletbe öltözött asszonyok hagyományos eszközeikkel és módszereikkel készítik a helyben megvásárolható textíliákat, se szeri, se száma az inka motívumokkal gazdagon díszített faragványoknak, zeneszerszámoknak, festményeknek. Elmondható tehát, hogy az inka hagyományaira egyre büszkébb, és arra egyre tudatosabban építő Peru jól, példamutatóan sáfárkodik kulturális örökségével.

Visy Zsolt

A KERTTÖRTÉNETI KUTATÁSOK SZÁZ ÉVE

A Magyar Tudományos Akadémián 2012. november 23-án délelőtt a Tudomány Ünnepe sorozat keretében a MTA- Tájépítészeti Albizottsága és a BCE Tájépítészeti Kara konferenciát rendezett, melynek levezető elnöke Csemez Attila, az MTA Tájépítészeti Albizottságának elnöke volt.

Az ünneplésnek több oka is volt. Az első, hogy Ormos Ilona professzor asszony most ünnepelte 70. életévét. Mócsényi Mihály professzor úr idén megkapta a tájépítész szakma /IFLA/ legrangosabb díját,

Csemez Attila és Ormos Ilona

a Sir Geoffrey Jellicoe díjat. A harmadik pedig a tájépítészeti kar most 20 éve alakult, amelynek megteremtésében mindkét kolléga kiemelkedő és meghatározó szerepet játszott.

Az előadások a közel száz éves szakterület legmarkánsabb személyiségeit, valamint legfontosabb oktatási, kutatási eredményeit mutatták be. A nemzetközi előadók, mint Monica Luengo, az ICOMOS-IFLA elnöke, és Brigitte Mang, az Osztrák Kertészeti Vállalat főigazgatója, a kertművészeti emlékek megőrzésének sajátos jellegét, kultúrtörténeti jelentőségét, valamint az általános műemlékvédelemben elfoglalt helyzetét vázolta fel.

Az ünneplés délután az Egyetem Villányi úti épületében folytatódott, ahol a Tájépítészeti Kar 20 éves történetét bemutató tabló kiállítás nyílt, valamint a 2012-es év kiemelkedő tervezési munkáinak ismertetése történt rövid előadások keretében. Ezt követte a fesztelen, családi születésnap ünnepség, ahol nagy számban részt vettek szakmánk idősebb és fiatalabb képviselői, természetesen a hallgatókkal együtt.

A Corvinus Egyetem rektora, dr. Rostoványi Zsolt is megtisztelte jelenlétével a rendezvényt, méltatva a tájépítészet fontosságát és szerepét az Egyetem oktatási-kutatási tevékenységében. Mint, ahogy eddig is minden hasonló rendezvényünkön, most is érezhettük azt a különleges összetartó erőt, amely jellemzi szakmánkat, méltóképpen megőrizve elődeink pozitív hagyományait, eredményeit, miközben mindig is nyitottan fordultunk az új feladatok, kihívások felé!

A jeles alkalomra megjelent a 4D Könyvek új kötete "KALÁSZAT" címmel, amely a Tájépítészeti és Tájökológiai Doktori Iskola hallgatóinak kerttörténeti tanulmányait tartalmazza dr. Ormos Ilona születésnapjára ajánlva.

Szikra Éva

Köszönet az 1%-ért!

Ezúton is szeretnénk megköszönni mindenkinek, aki 2011-es személyi jövedelemadójának 1%-át az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület részére ajánlotta fel.

A támogatás révén beérkezett **28.609** Forintot az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság nemzetközi jelenlétének erősítésére, Magyarország szakmai képviselőit fordítottuk.

Ahhoz, hogy 2013-ben is sikeresen dolgozhassunk Egyesületünk célkitűzéseinek megvalósításán, továbbra is nagy szükségünk van az Önök támogatására, számítunk Önökre,

kérjük a műemlékek, történeti együttesek minden barátját, hogy támogasson minket személyi jövedelemadójának 1%-ával !

köszönettel
ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület
Adószám: 18083897-1-41

Az év végén már 2013-ra bejegyezhető dátumok:

Kedves Tagtársaink, ne felejtsek el hogy

a 2013. évi

**ICOMOS-díjra
és
Műemlékvédelmi Citrom-díjra
történő
javaslatok
benyújtási határideje**

2013. január 14 !

**Várjuk a kiírás szerint,
hiánytalan dokumentációval
kísért adatlapjaikat,**

ICOMOS Díj kiírás : http://www.icomos.hu/?nyelv_id=1&menu_id=326&mod=menu_tart&menu_cim=ICOMOS-d%EDj%20ki%EDr%E1s%202013&menu_szint=1

Műemlékvédelmi Citrom Díj kiírás:
http://www.icomos.hu/?nyelv_id=1&menu_id=327&mod=menu_tart&menu_cim=Citorm-d%EDj%20ki%EDr%E1s%202013.&menu_szint=1

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága 2013-ban is kiadja a Möller István Emlékérmét:

FELHÍVÁS

a 2012-es Möller István Emlékérem adományozására

- Az Emlékérem – évente egy – olyan személynek adományozható, aki jelentős mértékben hozzájárult a magyarországi, valamint az országhatáron kívüli, a magyar kultúrkörhöz tartozó műemlékek, építészeti örökség fennmaradásának biztosításához, szolgálta tudományos, oktatási, publikációs tevékenységével a műemlékek, az építészeti örökség vagy a műemlékvédelem érdekeit.
- Az Emlékérem adományozásának nem feltétele az ICOMOS tagság, de azonos érdemű jelöltek esetén az előnynek minősül.
- Posztumusz Emlékérem nem adományozható.

Kérjük, hogy az indoklással alátámasztott javaslatokat

2013. február 15–ig írásban juttassák el Nemzeti Bizottságunkhoz:

email: secretariat@icomos.hu,

cím: H-1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1. ,

Fax: +36 1 2127615

A javaslatokat öttagú bizottság bírálja el. A Möller István Emlékérem Bizottság tagjai 2011-2014-ig: Dr. Balassa M. Iván, C. Dr. Harrach Erzsébet, Dávid Ferenc, Dr. Fejérdy Tamás DLA, Dr. Lővei Pál, Winkler Gábor (póttag).

Eddigi díjazottak:

2011: Tahi-Tóth Nándorné, - Rendkívüli Möller István Emlékérem: Winkler Gábor. **2010:** Ágostházi László DLA. **2009:** Balogné Ormos Ilona, - Jubileumi Möller István Emlékérem: H. Nándori Klára, Dávid Ferenc, Radványi György, - Nemzetközi Möller István Emlékérem: Szabó Bálint. **2008** - Szabó László, Nemzetközi Möller István Emlékérem: Alexander Balega. **2007:** Dragonits Tamás. **2006:** Vukov Konstantin. **2005:** Koppány Tibor. **2004:** Örsi Károly. **2003:** Fejérdy Tamás, Nemzetközi Möller István Emlékérem: Christoph Machat. **2002:** Détsy Mihály. **2001:** Zádor Mihály. **2000:** Román András. **1999:** Horler Miklós. **1998:** Szakál Ernő.

Ágostházi László DLA:

EMLÉKEZZÜNK RÁ, HOGY. . .

Január

- Január 4. **205 éve** (1808) halt meg *Povolni János* morvaországi származású egri céhmester, egyebek közt a noszvaji kastély építője, az egri Lyceum építésének főpallérja
- Január 6. **120 éve** (1893) avatta fel gr. Csáky Albin kultuszminiszter a Budapest „VII. kerületi magyar királyi állami főgymnasium” (ma: Madách Imre gimnázium) épületét (Bobula János)
- Január 8. **83 éve** (1930) született *Jáky György* építészmérnök, sok egyéb mellett a nyárligeti római katolikus templom, a kapuvári Sarlós Boldogasszony-temploma meg a győri bencés rendház, templom és gimnázium műemléki rekonstrukciójának tervezője
- Január 10. **160 éve** (1853) született *Barcza Elek* építészmérnök, középületek (pl. Budapest III. ker. Önkormányzat Fő-téri épülete), templomok renoválásának (pl. Budapest Terézvárosi és Józsefvárosi római katolikus plébániatemplom) tervezője
- 75 éve** (1938) halt meg *Sváb Gyula* építészmérnök, műegyetemi tanár, szakíró, Kertész K. Róbert tervezőtársa (Gödöllő: premontrei gimnázium, Szabadsághegy: Csillagvizsgáló, stb.)
- Január 12. **95 éve** (1918) halt meg *Mende Valér* építészmérnök, a FIATALOK csoport tagja, nagyon sok középület (pl: Gyula: szálloda, Nagyvárad: Agrár Bank, stb.) és lakóház tervezője
- Január 13. **180 éve** (1833) nyitották meg ünnepélyes keretek közt a *Pesti Redoute* (a régi Pesti Vigadó) épületét (Pollack Mihály) a mai Vigadó helyén
- 60 éve** (1953) halt meg *Fábián Gáspár* építészmérnök, kora egyik nagyon sokat alkotó mestere, egyik legismertebb műve a székesfehérvári Prohászka-templom, ill. a Budapest Villányi úti Szent Margit gimnázium
- Január 18. **135 éve** (1878) született *Pfaff Ferenc* építőmester, aki Gyula városában sok köz- és lakóépületet alkotott
- Január 19. **110 éve** (1903) született *Rimanóczy Gyula* építészmérnök, Ybl- és Kossuth-díjas, nagyon sok középület, templom, lakóépület alkotója, melyek közül talán a legismertebb a Budapest II. ker. Pasaréti-téri római katolikus templom, ill. autóbusz végállomás
- Január 21. **230 éve** (1883) helyezték el ünnepélyesen *Esztergomban a Prímási-palota* (Lippert József) zárókövét
- Január 22. **145 éve** (1868) omlott be a *budapesti Szent István bazilika* Hild János tervezte kupolája

- Január 26. **100 éve** (1913) helyezték el Zugligetben (XII. ker. Szarvas Gábor utca 52.) az *Angolkisasszonyok temploma* (ma: *Szent Család temploma*) épületének (Hültl Dezső) alapkövét
- Január 29. **55 éve** (1958) halt meg *Láczai- Fritz Oszkár* építészmérnök, műegyetemi magántanár, a MOB (Műemlékek Országos Bizottságának) tagja, műemlékek restaurálójá, szakíró

Február

- Február 1. **145 éve** (1868) született *Árkay Aladár* építészmérnök, iparművész, festő, aki hosszú ideig Hauszmann Alajos irodájában dolgozott, majd önállóan is nagyon sok lakóházat, villát, középületet, templomot alkotott, talán legismertebb épülete a Budapest Városmajori római katolikus. templom, vagy a mohácsi Emléktemplom
- 135 éve** (1878) született *Hajós Alfréd* építészmérnök, postumus Ybl-díjas, úszó olimpiai bajnok, nagyon sok középülete (pl. a debreceni Arany Bika szálló) közül talán legismertebb a Budapest Margit-szigeti Sportuszoda
- Február 3. **265 éve** (1748) halt meg *Hamon Kristóf* cseh származású budai építőmester, aki egyebek közt a Budapest Batthyány téri Szent. Anna templomot, meg az újlaki plébánia templomot építette
- 145 éve** (1868) született *Foerk Ernő* építészmérnök, szobrászművész, aki társakkal, ill. önállóan is nagyon sok középkori formákat követő középületet, templomot (pl. Szeged: Fogadalmi templom) alkotott
- 10 éve** ((2003) halt meg *Zádor Mihály* építészmérnök, egyetemi tanár, szakíró, műemlék épületek helyreállítója
- Február 8. **130 éve** (1883) született *Lechner Lajos* vízügyi mérnök, városrendező, akinek tervei szerint és irányításával valósult meg Szeged városának mai arculatát adó újjáépítése (1879-1884)
- Február 10. **160 éve** (1853) kezdték el építeni a *budapesti Alagutat* (William Tierney Clark)
- Február 11. **140 éve** (1873) született *Fischer József* építészmérnök, építőmester, sok külföldi Világkiállítás magyar pavilonjának és számtalan bérháznak, középületnek tervezője
- Február 17. **185 éve** (1828) halt meg *Magurányi József* egri kőműves céhmester, aki a városban és környékén sok házat, hidat épített, terveit az Érseki Levéltár őrzi
- Február 21. **50 éve** (1963) halt meg *Csemegi József* építészmérnök, építészettörténész, főiskolai és egyetemi oktató, számtalan műemlék épület restaurálójá és romok feltárója (Zsámbék, Eger: vár, székesegyház; Buda: Magdolna kolostor és kolostor, stb.), szakíró

*Minden Kedves Tagtársunknak
Békés, Boldog, Örömteli, Sikerekben és Eredményekben
Gazdag 2013-as Évet Kívánunk !!!*

**ICOMOS Híradó,
a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei**

**Szerkesztőség: H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Levél cím: H-1535 Budapest, Pf. 721.
Telefon/fax: +36/1/212-76-15
E-mail: secretariat@icomos.hu
Honlap: www.icomos.hu
Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága
Felelős kiadó: Dr. Nagy Gergely
Szerkesztő: Keller Annamária
HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)
HU ISSN 2062-4972 (Online)**

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumba, emlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja: Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, Budapest